

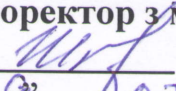
**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

Факультет суспільних та прикладних наук

Кафедра права імені академіка УАН о. Івана Луцького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з методичної роботи

 Ярослав ШТАНЬКО

“28” 008 2025 р.

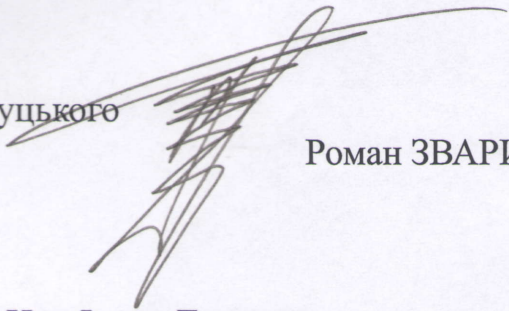
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	К Безпека та оборона
Спеціальність	К9 Правоохоронна діяльність
Освітньо-професійна програма	«Правоохоронна діяльність»
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	обов’язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

РОЗРОБНИК:

д.ю.н., професор, професор
кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького

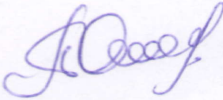
Роман ЗВАРИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького

протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.

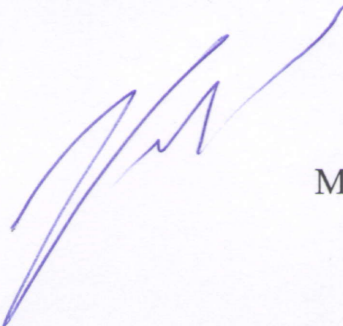
В.о завідувача кафедри

Олександра ПТАШНИК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОП

Микола КАРЧЕВСЬКИЙ

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 1 від 29.08.2025 р.

e-mail	roman.zvarych@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	405 ауд.
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/course/view.php?id=6505

ВСТУП

Теорія та історія держави і права - це наука про політичні та правові системи, їх структуру, функції, історію розвитку та взаємодію з іншими сферами суспільства. Вона досліджує правові норми, їх походження, зміст і значення, а також державний апарат, його органи та структуру. Теорія та історія держави і права, аналізуючи сутність права, особливу увагу приділяє проблемам сучасного праворозуміння і правотворчості, правовим системам і правовим сім'ям, формам і джерелам права, правосвідомості, правовому вихованню та правовій культурі, співвідношенню норм права з текстом нормативно-правових актів, тлумаченню нормативно-правових актів, системі законодавства і галузевій структурі права.

Оскільки об'єктами професійної діяльності бакалаврів є суспільні відносини в сфері реалізації правових норм і вирішення питань забезпечення законності та правопорядку, бакалавр за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» в рамках вивчення дисципліни «Теорія та історія держави і права» готується до наступних видів професійної діяльності, які можна розділити на наступні основні категорії:

- нормотворча;
- правозастосовна;
- правоохоронна;
- експертно-консультаційна.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування в студентів компетентностей, які сприяють абстрактному і логічному мисленню, здатності формулювати власні думки, самокритичності, вмінні працювати з джерелами і фактичним матеріалом, грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій дискусії та застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Слухачі дисципліни повинні навчитися висловлювати в усній і письмовій формах власні думки щодо сутності, змісту, історичних типів та форм держави і права та основних умінь щодо використання категоріального апарату юридичної науки в професійній діяльності, відстоювати свої погляди, вільно та компетентно спілкуватися в діалоговому режимі з викладачами та іншими студентами.

Навчальна дисципліна спрямована на формування ерудованої, різнобічно розвиненої особистості, здатної використовувати весь спектр набутих компетентностей для досягнення успіху в конкурентному середовищі. Набуті в процесі вивчення дисципліни компетентності підвищують конкурентоспроможність молодих фахівців на ринку праці.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

- вивчення основних понять юриспруденції;
- аналіз теорій, причин, закономірностей виникнення, розвитку та функціонування держави і права;
- набуття навичок пошуку інформації щодо державно-правового розвитку України;
- аналіз різноманітних фактів і явищ, формування власних поглядів та презентація їх в усній та письмовій формах.

Результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійних та освітньо-кваліфікаційних програм студенти повинні знати:

- предмет теорії та історії держави і права та методи його дослідження;
- вчення про походження держави і права;
- поняття, ознаки та форми держави;
- особливості побудови правової держави;

- структуру права і законодавства;
- правотворчість, правозастосування та тлумачення правових норм;
- поняття правопорушення та юридичної відповідальності;
- поняття законності і правопорядку.

вміти:

- вільно володіти загально теоретичними поняттями і категоріями;
- застосовувати правові знання в юридичній практиці;
- знаходити необхідну юридичну літературу та грамотно користуватися нею;
- використовувати свої знання для захисту прав і свобод людини та обґрунтовувати законність своїх рішень.

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИХ НАБУВАЮТЬ СТУДЕНТИ ВНАСЛІДОК ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (шифри та зміст компетентностей та програмних результатів навчання вказано відповідно до ОПП “Правоохоронна діяльність”

Шифр та назва компетентності	Назва програмних результатів навчання
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ПРН 1. Розуміти історичний, соціальний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності. ПРН 2. Вести міжособистісний діалог та превентивну комунікацію з метою виконання завдань професійної діяльності.. ПРН6. Знаті і розуміти принципи доброчесності та норми етичної поведінки, дотримуватися їх у професійній діяльності..
ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	
ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	
СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.	
СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.	

--	--

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	1	
Семестр	1/2	
Кількість кредитів ECTS	3	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	22
	Семінарські (практичні)	20
Самостійна робота		48
Форма підсумкового контролю	екзамен	

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Логіка	Дисципліни циклу загальної підготовки
Етичні стандарти правоохоронної діяльності	

ПОЛІТИКА КУРСУ: ПІДГОТОВКА ДО ЛЕКЦІЙНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Лекція є одним з основних видів навчальних занять і водночас є методом навчання. На лекції повинно здійснюватись розкриття основних положень теми, з'ясування дискусійних проблем, узагальнення досвіду роботи, подання рекомендацій щодо використання основних висновків з тем на практичних заняттях.

Семінар для поточного контролю дає уявлення про те, як засвоюється навчальний матеріал, озвучений на лекціях і що студенти взяли для себе з рекомендованих підручників, навчально-методичних посібників та іншої літератури.

Семінарські заняття покликані забезпечити розвиток творчого професійного мислення, професійного використання ними знань у навчальних умовах. Студенти повинні навчитися виступати в ролі доповідачів і опонентів, володіти вміннями й навичками постановки та вирішення інтелектуальних проблем і завдань, відстоювання своєї точки зору, демонстрації досягнутого рівня теоретичної підготовки.

ПРОПУСКИ ЛЕКЦІЙНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Відпрацювання пропущених занять проводиться за графіком консультацій викладача, який затверджується на засіданні кафедри та доводиться до відома студентів. Відпрацювання пропущених занять відбувається шляхом самостійного опанування студентами навчального матеріалу з наступною перевіркою отриманих знань у письмовій чи усній формі. Після відпрацювання студентами пропущених занять викладач виставляє відповідну оцінку в навчальний журнал.

Якщо студент бере участь у міжнародній або внутрішній програмі академічної мобільності, студент отримує індивідуальний навчальний план, який враховує фактичне виконання студентом індивідуальних навчальних планів поточного та попередніх навчальних років. Якщо дисципліна не була перезарахована, відпрацювання пропущених занять здійснюється студентом впродовж семестру після повернення із навчання.

Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Викладач ознайомлює студентів із політикою курсу на першому занятті кожної дисципліни, а також враховує пропозиції студентів.

ПОВЕДІНКА В АУДИТОРІЇ

Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися норм і правил внутрішнього розпорядку відповідно до Статуту Університету, Положення про Фаховий коледж та Положення про систему внутрішнього розпорядку. Кожен студент має виявляти наполегливість, старанність, зацікавлення, дискувати, ставити запитання викладачеві і під час лекцій, і під час семінарських занять. Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися одне до одного, бути зваженими, уважними та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

На початку вивчення курсу викладач знайомить студентів з основними пунктами Положення про академічну доброчесність, відповідно до якого і здійснюється початковий процес.

Під час виконання письмових тестових завдань недопустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими (оригінальними).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засвоєння матеріалу та оволодіння навичками здійснюється слухачами під час лекцій, на семінарських заняттях у ході проблемних дискусій, робота в малих групах, мозкові атаки, презентації, метод проектної роботи, та самостійної роботи над ситуаційними вправами, а також у процесі безпосереднього ознайомлення з роботою установ та організацій.

Діагностика (моніторинг і перевірка) результатів навчання здійснюється шляхом виконання студентами:

- 1) тестових завдань;
- 2) написання індивідуальних завдань;
- 3) усного опитування;
- 4) підсумкового заліку та екзамену у тестовій формі.

КРИТЕРІЇ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи.

Поточне оцінювання студента університету з навчальної дисципліни «Теорія та історія держави і права» на семінарських заняттях здійснюється за чотирьох бальною шкалою, де «2» - незадовільно; «3» - задовільно; «4» - добре; «5» - відмінно.

Оцінювання знань студента під час семінарських занять проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;
- здатність проводити незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне питання;
- самостійність виконання роботи;
- грамотність подачі матеріалу;
- використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ.

Студенти повинні мати позитивні оцінки не менше, ніж за 40% проведених семінарських, практичних чи лабораторних занять.

Критеріями оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити

необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену (заліку) у вигляді тестування, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Підсумковий контроль проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС. Питання, що виносяться на екзамен у вигляді тестів охоплюють програму дисципліни і передбачають визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Тривалість екзамену 20 хв, впродовж яких студенти мають дати відповідь на 30 питань: 20 – I рівня; 7 – II і 3 – III.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами тестування, дорівнює або перевищує 60.

Шкала оцінювання знань студентів: національна та ECTS

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100 балів	5 «відмінно»	A
80-89 балів	4 «дуже добре»	B
65-79 балів	4 «добре»	C
68-75 бали	3 «задовільно»	D
60-67 бали	3 «достатньо»	E
35-59 бали	2 «незадовільно»	FX
1-34 бали	2 «неприйнятно»	F

ОСКАРЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів відповідно до «Положення про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти» розглядає та вирішує перший проректор або проректор з навчальної роботи на підставі заяви студента або подання декана.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I.

Теорія та історія держави і права в правознавстві. Теоретико-методологічні засади держави.

Тема 1. Вступ. Предмет науки теорії та історії держави і права, її місце в системі правознавства. Предмет теорії та історії держави і права. Теорія права і теорія держави. Функції теорії держави і права. Поняття і зміст методології юридичної науки: основні підходи, методи, принципи, концепції та парадигми. Теорія та історія держави і права в системі юридичних і суспільних наук. Співвідношення історії права, теорії права, соціології права і філософії права, історії держави, теорії держави, політології та конституційного права.

Тема 2. Історичні типи держави. Загальне поняття і основні риси держави. Загальне поняття і ознаки держави. Ознаки, які відрізняють державну владу від влади первісного соціально-однорідного суспільства. Основні теорії походження держави. Поняття історичного типу держави. Основні причини зміни типів держави. Види історичних типів держави. Функції держави. Поняття функцій держави. Види функцій держави. Причини виникнення держави (соціально-класові і соціально-етнічні). Особливості процесів державотворення в сучасних умовах. Ознаки, які відрізняють державу від інших організацій в соціально-неоднорідному суспільстві.

Тема 3. Форми держав. Загальні поняття і елементи форми держави. Поняття державного правління. Загальноісторичні види державного правління. Види форм правління сучасних держав. Форма правління. Форма правління Української держави за Конституцією України. Поняття державного устрою. Загальноісторичні види державного устрою. Види устрою сучасних держав. Державний устрій Української держави за Конституцією України. Поняття державного режиму. Основні види державних режимів. Сучасні державні режими. Зміни державного режиму сучасної України.

Тема 4. Механізм і апарат держави. Поняття механізму держави, його структура. Поняття апарату держави. Органи держави. Поняття органу держави. Види державних органів. Система «стримувань і противаг» органів законодавчої, виконавчої і судової влади. Принципи і риси апарату держав соціально-демократичної орієнтації.

Змістовий модуль II.

Право як соціальне явище.

Тема 5. Історичні типи права. Типологія об'єктивного права. Поняття історичного типу права. Види історичних типів права. Типологія права. Поняття перехідного типу права соціально-демократичної орієнтації. Загальні принципи об'єктивного юридичного права. Поняття принципів права; їх значення. Види принципів права. Загальнолюдські принципи юридичного права. Поняття таких принципів, їх види. Конкретно-історичні принципи права. Галузеві й міжгалузеві принципи права. Принципи інститутів права. Перехідний тип права соціально-

демократичної орієнтації. Поняття права соціально-демократичної орієнтації. Типологічні принципи права соціально-демократичної орієнтації.

Тема 6. Правотворчість. Форми об'єктивного права. Загальна характеристика правотворчості. Поняття правотворчості. Риси правотворчості. Види правотворчості. Стадії правотворчості. Форми (джерела) права. Поняття форми права. Види зовнішніх форм права. Нормативно-правовий акт – основна форма права соціально-демократичної орієнтації. Закони. Поняття закону. Ознаки закону. Види законів. Поняття підзаконних нормативно-правових актів. Ознаки підзаконного нормативного акту. Основні види підзаконних нормативно-правових актів державних органів. Види підзаконних юридичних актів, які можуть набувати нормативного значення. Чинність нормативно-правових актів в часі (пряма, зворотня, переживаюча), в просторі, по колу осіб.

Тема 7. Система права. Система і систематизація нормативно-правових актів. Правова система і система права. Поняття правової системи. Сім'я правових систем. Різновиди сім'ї правових систем. Поняття системи права. Поняття структури системи права. Поняття галузі права. Види галузей права. Поняття інституту права. Види інститутів права. Система законодавства. Поняття системи законодавства. Поняття структури системи законодавства. Вертикальна структура законодавства. Горизонтальна структура законодавства. Державна структура законодавства. Систематизація законодавства. Поняття систематизації законодавства. Види (способи) систематизації законодавства. Поняття консолідації. Поняття кодифікації законодавства. Види кодифікації. Поняття інкорпорації законодавства. Види інкорпорації.

Тема 8. Правові (юридичні) норми. Загальна характеристика правової норми. Поняття правової норми. Ознаки загального характеру правової норми. Структура правової норми. Елементи правової норми. Поняття диспозиції, гіпотези, санкції. Види диспозицій, гіпотез, санкцій юридичних норм. Форми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів. Види правових норм.

Змістовий модуль III.

Право як регулятор суспільних відносин.

Тема 9. Тлумачення правових норм. Загальна характеристика тлумачення правових норм. Поняття тлумачення-з'ясування правових норм. Поняття тлумачення-роз'яснення правових норм. Необхідність тлумачення правових норм. Способи тлумачення правових норм. Поняття та види способів тлумачення. Види тлумачення правових норм. Поняття офіційного тлумачення. Його види. Поняття неофіційного тлумачення та його види. Акти тлумачення правових актів. Поняття інтерпретаційно-правового акта. Його ознаки. Види інтерпретаційно-правових актів.

Тема 10. Застосування правових норм. Загальна характеристика застосування правових норм. Основні риси правозастосувальної діяльності. Вимоги правильного застосування правових норм. Основні стадії застосування правових норм. Правозастосовні акти. Поняття акту застосування правових норм. Ознаки правозастосовних актів. Види правозастосовних актів. Застосування правових норм

за аналогією разі прогалини в законодавстві. Поняття прогалини праві. Поняття аналогії закону. Поняття аналогії права.

Тема 11. Юридична відповідальність за правопорушення. Загальна характеристика правопорушення. Поняття правопорушення. Ознаки правопорушення. Склад правопорушення. Суб'єкти правопорушення. Поняття деліктоздатності. Об'єкти правопорушення (поняття; види). Об'єктивна сторона правопорушення. Суб'єктивна сторона правопорушення. Види (форми) вини. Види правопорушень. Злочини. Проступки (види проступків). Юридична відповідальність. Поняття юридичної відповідальності. Функції юридичної відповідальності. Принципи юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності. Стадії юридичної відповідальності.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ заняття	Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1.	Вступ. Предмет науки теорії та історії держави і права, її місце в системі правознавства.	2
Тема 2.	Історичні типи держави. Загальне поняття і основні риси держави.	2
Тема 3.	Форми держав.	2
Тема 4.	Механізм і апарат держави.	2
Тема 5.	Історичні типи права.	2
Тема 6.	Правотворчість. Форми об'єктивного права.	2
Тема 7.	Система права. Система і систематизація нормативно-правових актів.	2
Тема 8.	Правові (юридичні) норми.	2
Тема 9.	Тлумачення правових норм.	2
Тема 10.	Застосування правових норм.	2
Тема 11.	Юридична відповідальність за правопорушення.	2
Всього		22

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ заняття	Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1.	Вступ. Предмет науки теорії та історії держави і права, її місце в системі правознавства.	2
Тема 2.	Історичні типи держави. Загальне поняття і основні риси держави.	2
Тема 3.	Форми держав.	2
Тема 4.	Механізм і апарат держави.	2
Тема 5.	Історичні типи права.	2
Тема 6.	Правотворчість. Форми об'єктивного права.	2
Тема 7.	Система права. Система і систематизація нормативно-правових актів.	2
Тема 8.	Правові (юридичні) норми.	2
Тема 9.	Тлумачення правових норм.	2
Тема 10.	Застосування правових норм.	
Тема 11.	Юридична відповідальність за правопорушення.	2
Всього		20

САМОСТІЙНА РОБОТА

Назва теми, зміст завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Рекомендовані джерела інформації
Тема 1. Вступ. Предмет науки теорії та історії держави і права, її місце в системі правознавства. Опрацювати питання: 1. Проаналізувати поняття та склад юриспруденції. 2. Законспектувати поняття та зміст методології юридичної науки: основні підходи, методи, принципи, концепції та парадигми.	4	1,2,6,17
Тема 2 . Історичні типи держави. Загальне поняття і основні риси держави. Опрацювати питання: 1. Порівняти особливості сучасних державотворчих процесів в Україні та світі. 2. Ознайомитися з теоретичною концепцією національної держави. 3. Проаналізувати та законспектувати поняття та види функцій сучасної Української держави.	4	3,6,8,42
Тема 3. Форми держав. Опрацювати питання: 1. Форма державного правління в теорії та практиці українського державотворення. 2. Республіка як гарантія демократії. 3. Правовий і державний режими: поняття і співвідношення	4	1,2,40
Тема 4. Механізм і апарат держави. Опрацювати питання: 1. Визначити особливості механізму української держави в умовах сучасних глобалізаційних та інтеграційних процесів. 2. Проаналізувати співвідношення державного апарату та механізму держави. 3. Визначити роль парламенту в системі органів державної влади: українська модель і світовий досвід.	4	1,2,3,27
Тема 5. Історичні типи права. Опрацювати питання: 1. Проаналізувати та законспектувати загальні види історичних типів права, ознаки і тенденції розвитку перехідного типу права соціально-демократичної орієнтації. 2. Ознайомитись з типологічними принципами права. 3. Проаналізувати конкретно-історичні принципи права сучасної України.	4	9,7,17,27
Тема 6. Правотворчість. Форми об'єктивного права. Опрацювати питання: 1. Проаналізувати основні риси, місце і роль Конституції України у системі нормативно-правових актів України. 2. Визначити місце нормативно-правового акту в системі джерел права.	4	10,18,33

3. Ознайомитись та законспектувати основні види підзаконних актів, які можуть набувати нормативно-правового значення.		
Тема 7. Система права. Система і систематизація нормативно-правових актів. Опрацювати питання: 1. Визначити співвідношення системи права і системи законодавства. 2. Законспектувати основні риси правових систем сучасності: а) романо-германської правової сім'ї; б) англосаксонської правової сім'ї; в) соціалістичної правової сім'ї; г) сім'ї релігійного традиційного права. 3. Проаналізувати особливості систематизації законодавства України на сучасному етапі.	4	9,20,23,36
Тема 8. Правові (юридичні) норми. Опрацювати питання: 1. Визначити співвідношення правових та соціальних норм. 2. Проаналізувати та законспектувати особливості форми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів.	6	2,12,19
Тема 9. Тлумачення правових норм. Опрацювати питання: 1. Доктринальне тлумачення норм права (законів): природа і здійснення. 2. Юридіко-лінгвістичне тлумачення текстів нормативно-правових актів.	4	12,17,34
Тема 10. Застосування правових норм. Опрацювати питання: 1. Безпосередня і правозастосовна реалізація норм права. 2. Суб'єкти застосування норм права в Україні.	4	20,23,36
Тема 11. Юридична відповідальність за правопорушення. Опрацювати питання: 1. Вивчити та законспектувати підстави притягнення і звільнення від юридичної відповідальності. Обставини, що виключають юридичну відповідальність. 2. Визначити основні заходи Української держави по зменшенню правопорушень в Україні.	6	12,17,34
Всього самостійної роботи	48	

**ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»
для підготовки до підсумкового контролю**

1. Поняття теорії держави і права.
2. Поняття функцій теорії держави і права.
3. Види функцій теорії держави і права.
4. Методи пізнання держави і права.
5. Поняття та ознаки держави.
6. Основні теорії походження держави
7. Причини виникнення держави.
8. Ознаки, котрі відрізняють державу від інших організацій у соціально неоднорідному суспільстві:
9. Поняття та види історичних типів держави.
10. Поняття, ознаки та класифікація функцій держави.
11. Поняття форми держави і її елементи.
12. Форма державного правління: поняття та види.
13. Поняття та види державного устрою.
14. Державний (політичний) режим.
15. Форма Української держави за Конституцією України.
16. Поняття та елементи механізму держави.
17. Загальна характеристика апарату і та органів держави
18. Класифікація органів держави.
19. Органи держави та самоврядування: співвідношення.
20. Принципи і риси апарату держав соціально-демократичної орієнтації. Його склад.
21. Загальнотеоретична характеристика політичної системи суспільства
22. Загальнотеоретична характеристика елементів політичної системи
23. Політична система суспільства соціально-демократичної орієнтації
24. Форми взаємодії органів держави з громадськими об'єднаннями і трудовими колективами
25. Історія становлення ідеї правової держави.
26. Основні концепції правової держави.
27. Ознаки правової держави.
28. Правова держава і громадянське суспільство
29. Поняття і види держав соціально-демократичної орієнтації
30. Внутрішні завдання і функції держав соціально-демократичної
31. Зовнішні функції держав соціально-демократичної орієнтації.
32. Міжнародні стандарти в галузі прав людини.
33. Система обов'язків людини і громадянина.
34. Система прав дитини.
35. Система гарантій прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в демократичній державі.

36. Міжнародний захист прав людини.
37. Права нації і права людини.
38. Специфічні права національних меншин.
39. Основні права людства.
40. Право, як волевиявлення держави. Об'єктивне і суб'єктивне юридичне право.
41. Суб'єктивне юридичне право та юридичний обов'язок.
42. Правовий (юридичний) статус особи.
43. Конституційне закріплення прав людини в Україні.
44. Загальне поняття і ознаки об'єктивного юридичного права.
45. Поняття та основні види соціальних норм.
46. Ознаки, що відрізняють норми права від норм поведінки у первісному соціально-однорідному суспільстві.
47. Ознаки, що відрізняють норми права від інших соціальних норм у соціально-неоднорідному суспільстві.
48. Поняття правосвідомості.
49. Структура правосвідомості.
50. Співвідношення економіки та права.
51. Співвідношення політики і права.
52. Взаємозв'язок держави і об'єктивного юридичного права.
53. Поняття та види функцій права.
54. Поняття та види історичних типів права.
55. Загальні принципи юридичного права
56. Перехідний тип права соціально-демократичної орієнтації.
57. Поняття та риси правотворчості.
58. Поняття та види форми права.
59. Закони та підзаконні акти.
60. Види специфічних юридичних актів, які можуть набувати нормативно-правового значення:
61. Чинність нормативно-правових актів.
62. Правова система: поняття і різновиди
63. Система права та її структура.
64. Поняття та структура системи законодавства.
65. Поняття, ознаки та загальна характеристика правової норми
66. Структура правової норми
67. Форма викладу норм у статтях нормативно-правових актів.
68. Класифікація правових норм: поняття, значення, критерії.
69. Поняття та ознаки правомірної поведінки.
70. Причини нестабільності правомірної поведінки в нашому суспільстві.
71. Види правомірної поведінки.
72. Поняття і основні форми реалізації норм права.
73. Загальна характеристика, поняття, аспекти та вимоги законності та правопорядку.
74. Гарантії законності.
75. Правова культура.

76. Поняття, необхідність та значення тлумачення.
77. Способи тлумачення.
78. Види тлумачення.
79. Ознаки та види актів тлумачення.
80. Загальна характеристика застосування правових норм
81. Вимоги правильного застосування правових норм.
82. Основні стадії застосування правових норм
83. Правозастосовні акти: поняття ознаки та види
84. Застосування правових норм за аналогією у разі прогалини в законодавстві.
85. Поняття та ознаки правовідносин.
86. Зміст правовідносин.
87. Суб'єкти правовідносин.
88. Об'єкти правовідносин.
89. Юридичні факти: поняття та види.
90. Види правовідносин.
91. Поняття, ознаки та склад правопорушення .
92. Види правопорушень.
93. Поняття, функції види та юридичної відповідальності.
94. Принципи та стадії юридичної відповідальності.
95. Загальна характеристика правового регулювання.
96. Предмет, метод і типи правового регулювання.
97. Механізм правового регулювання.
98. Техніка правового регулювання (юридична техніка).
99. Ефективність правового регулювання.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Верховна Рада України : Право, 2019. 82 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року №55-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
3. ЗУ Про проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року № 1427-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 02.10.2013 р. № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року № 995_015. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/shaw/995_015.

Підручники, посібники, словники:

6. Бандурка О. М., Головка О. М., Логвиненко І. А. та ін. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. 2-ге вид., допов. та змін. Харків: ХНУВС, 2021. 596 с.
7. Гончаренко В. Д. Історія держави і права України: підручник. 2019. Х.: Право, 554 с.
8. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : підручник. 2-ге вид. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 584 с.
9. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2004. 240 с.
10. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Одеська національна юридична академія. Вид. 5-ге : Юридична література, 2002. 173 с.
11. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Вид. 3-тє, доп. і перероб. К. : Правова єдність, 2011. 524 с.
12. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрНУ України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрНУ України О. В. Петришина. Харків : Право, 2011. 584 с.
13. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник. Київ: «Кондор», 2016. 716 с.
14. Словничок юридичних термінів : навч. посіб. / Уклад. В. П. Марчук. К.: МАУП, 2003. 128 с.
15. Теорія держави і права : підручник. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В.С. Смородинський та ін. ; за ред. О.В.Петришина. Х.: Право, 2015. 368с.
16. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. фахівців з інформ. Безпеки / О. О. Тихомиров, М. М. Мікуліна, Ю. А. Іванов та ін. ; за заг. ред. Л.М. Стрельбицької. Київ: Кондор-Видавництво, 2016. 332 с.
17. Теорія держави і права : посіб. для підгот. до держ. іспитів / Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський, Г. О. Христова ; за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., допов. і змінене. Х. : Право, 2016. 198 с.
18. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О.Б. Горова, А. М.Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О.Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

- 19.Тлумачний словник з теорії держави і права / авт.упоряд. К. Г. Волинка. К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2006. 112 с.
- 20.Тлумачний словник-мінімум з юридичної термінології (англо-український) : Legal Terminology Explanatory Thesaurus (English-Ukrainian): словник / О. В. Пушкіна, О.Б. Тарнопольський, М.Р. Кабанова, Н.В. Никоненко, П.В. Бредбієр. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. 96 с.
- 21.Українсько-англійський словник правничої термінології : уклад. Л. В. Мисик ; відп.ред. В. Т. Нор. К. : ЮрінкомІнтер, 1999. 528с.

Додаткова:

- 22.Зварич Р. В. Проблеми трансформації регулятивної функції права: ретроспективний аналіз та перспективний аналіз: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2018. 564 с.
- 23.Дзевелюк М. В. Державна політика та функції сучасної держави : до проблеми взаємозв'язку. JurnalulJuridicnational : teorie și practică. 2016. № 8. С. 21–25.
- 24.Заморська Л. І. Дія та дійсність нормативності права (за Г. Кельзенем). Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2012. Т. 11. С. 282–288.
- 25.Заморська Л. І. Правова нормативність як основа механізму дії права : монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 304 с.
- 26.Заморська Л. І. Функції права: змістовно-теоретичний аналіз. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції, 2015. Вип. 6. С. 3–9.
- 27.Зварич Р. В. Проблеми трансформації регулятивної функції права: ретроспективний аналіз та перспективний аналіз: монографія. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2018. 564 с.
- 28.Дідич Т. О. Нормопроекування: питання теорії та методології : монографія. К.: Вид-во Європ. університету, 2010. – 160 с.
- 29.Кельман М. С. Право як феномен природи. Право як регулятор суспільних відносин : історія, теорія, практика : Міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 18-19 квітня 2016 року). 2016. С. 48–54.
- 30.Кельман М. С. Проблеми суверенітету на сучасному етапі державотворення. Проблеми формування національної правової системи України та її адаптації до європейського права: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 5-6 травня 2017р.). 2017. С. 96–101.
- 31.Оніщенко Н. М. Система права як юридична основа правової системи. Правова держава : щорічник наук.пр. 2002. вип. 13. С. 39–47.
- 32.Онуфрієнко О. Правові засоби як основна категорія теорії права. Українське право. 2003. № 1. С. 90–99.
- 33.Плавич В. П. Проблема колізій та шляхів їх подолання в сучасному законодавстві України. Правова держава : щорічник наук. пр. 2002. Вип. 13. С.500–505.
- 34.Подковенко Т. О. Система законодавства: загальнотеоретична характеристика. Держава і право. Юрид. і політ. науки : зб. наук. пр. 2003. Вип. 21. С. 77–83.
- 35.Скрипнюк О. В. Демократія: Україна і світовий вимір (концепції, моделі та суспільна практика). К. : Логос, 2006. 368 с.
- 36.Скуратівський А. Взаємозв'язок правової культури і соціального буття в процесі суспільної трансформації. Право України. 2004. № 1. С. 17–18.

37. Бабкіна О. В., Волинка К. Г. Теорія держави і права у схемах і визначеннях. К. 2004. 144 с.
38. Тодика Ю. М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика : монографія. Х. : Факт, 2003. 328 с.
39. Україна: права людини в перехідний період / під ред. В. І. Денисова, В. І. Свінтова. К., 2001. 184 с.
40. Федоренко Г. О. Загальнотеоретичні проблеми функціонування держави в умовах регіоналізації. Право України, 2004. № 11. С. 129–131.
41. Федоренко Г. О. Поділ та єдність влади: інтеграційні механізми на парламентському рівні. Право України, 2002. № 11. С. 13–15.
42. Фулей Т. Загальнолюдські (загально цивілізаційні) принципи права: деякі теоретичні аспекти. Право України, 2003. № 7. С. 24–29.
43. Ющик О. І. Суб'єктивне право – вихідний пункт дослідження права. Держава і права. Юрид. і політ науки : зб. наук. пр. 2003. Вип. 21. С. 16–23.
44. Якубенко В. Напрями підвищення ефективності реалізації принципів соціальної держави // Українське право. 2003. № 1. С. 100–106.
45. Якубовський О. Взаємодія держави і громадянського суспільства в Україні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України, 2004. № 1. С. 317–321.
- Інтернет-ресурси:*
46. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підручник. К. : Кондор, 2006. 477 с. URL: [personal.pu.if.ua > depart](http://personal.pu.if.ua/depart).
47. Бабкін В. Д. Філософія права та загальна теорія держави і права: проблеми взаємодії. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2013. Вип. 12. С. 3–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2013_12_3.
48. Волинка К. Г. Теорія держави і права : навч. посіб. К.: МАУП, 2003. 240 с. URL: http://chitalka.info/pr3_10/pr3_10index.htm.
49. Жаровська І. М. Сучасна теорія держави і права: традиційність та новаторство підходів. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 837. С. 252–257. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_43.
50. Загальна теорія держави і права / М. В. Цвік. Харків : Право, 2002. 432 с. URL: http://the-la/rija_teorija_derzhavi_i_prava_m_v_cvik_kharkiv.
51. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навчальний посібник. Вид. 5-те, зі змінами. К.: Атіка. 2001. URL: http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/teorija_derzhavi_i_prava/rabinovich_p_m_osn_ovi_zagalnoji_teoriji_prava_ta_derzhavi_vidannja_5_te_zi_zminami_navchalnij_posibnik_k_atika_2001/2-1-0-24.
52. Скаун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с. URL: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/687/1/>.
53. Скаун О. Ф. Загальна теорія права і держави: проблематизація та переосмислення метатеорії. Бюлетень Міністерства юстиції України, 2012. № 4. С. 27–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2012_4_6.